

Niet bijzonder, wel speciaal!

Met dementerende bewoners naar de stamkroeg

Frans Hoogeveen

Al enkele jaren bezoeken dementerende bewoners van verpleeghuis Westhoff maandelijks hun stamkroeg in het oude centrum van Rijswijk. Het initiatief trok de aandacht van de plaatselijke en landelijke media en werd in 2004 bekroond met de Jan Bastiaanse Prijs. Frans Hoogeveen interviewde initiatiefneemster Monique Appelo en een aantal andere betrokkenen.

Op 1 juni 2002 wandelde verzorgende Monique Appelo met drie van haar collega's en acht bewoners van psychogeriatrisch verpleeghuis Westhoff door het oude centrum van Rijswijk. Het was vroeg in de avond en het was mooi weer, te mooi om binnen te blijven. 'We hadden dorst en ik besloot bij Café Witsenburch binnen te stappen,' vertelt Monique. 'Ik vroeg of we iets konden komen drinken. Dat kon, geen punt. De caféhouder nam ons mee naar de grote stamtafel achterin het café en daar installeerden we ons. Het viel me op hoe aardig hij reageerde en hoe gezellig het café was ingericht: Perzische kleedjes op de tafels, leuke oude schilderijen aan de muur, een bar voorin, een groot biljart achter. Echt een café zoals het vroeger was. We hebben het die eerste avond heel gezellig gehad. We dronken wat en zaten te kletsen over van alles en nog wat. Er lagen kranten op tafel en enkele bewoners gingen zitten lezen. Opeens realiseerde ik me met een schok hoe raar ik eigenlijk dacht. Daar zaten we gezellig bij elkaar en ik vond dat bijzonder. Maar hoezo bijzonder? Ik was gaan vragen of we wat konden komen drinken. Waarom vragen? Daar bestaat een café toch voor? Ik was aangenaam getroffen geweest door de gastvrije ontvangst door de caféhouder. Maar zo hoort het toch? Eigenlijk was ik een beetje verbaasd hoe normaal en

natuurlijk de bewoners reageerden. En dat zij, behalve door de twee rolstoelen, eigenlijk niet opvielen tussen het andere publiek en gewoon lekker zaten te genieten. Hoe gehospitaliseerd was ik zelf eigenlijk? Niet zo'n fijne gewaarwording, maar achteraf gezien heel nuttig! Ik heb dat gevoel even zitten verwerken en ben toen op de caféhouder afgestapt. Ik vertelde hem wie we waren. Wat zou hij ervan vinden als we geregeld een avond langs zouden komen? Normaal of niet, er moest natuurlijk wel wat geregeld worden! Kon de stamtafel voor ons worden gereserveerd? En als we met onze grote Westhoff-bus zouden komen, was het dan mogelijk voor het in- en uitstappen direct vóór het café te parkeren? Hoe zat het met de muziek? Konden we verzoeknummers aanvragen? Was er ruimte om te dansen? De caféhouder reageerde enthousiast. 'Kom maar op,' zei hij, 'we zien wel hoe het loopt!'

Veel gekletst en gelachen

Vanaf die dag bezoeken elke derde woensdagavond van de maand tien tot veertien bewoners van verpleeghuis Westhoff café Witsenburch. Zij worden begeleid door vier of vijf verzorgenden, maar ook familieleden – echtgenoot, zoon of dochter – gaan dikwijls mee. Hoe ziet zo'n avond eruit? Monique vertelt: 'We beginnen 's middags al met de "mentale voorbereiding". We herinneren de mensen die mee willen er herhaaldelijk aan wat we die avond zullen gaan doen. We streven naar "voorpret". Daar hoort bij dat we ons feestelijk kleden: een mooie jurk aan, passende ketting erbij, het haar netjes doen. Zo komen de mensen in de stemming. Om half zes gaan we eten en om kwart over zeven staat onze bus klaar: een kleine touringcar die eigendom is van het verpleeghuis.

Frans Hoogeveen, door, (✉)

Frans Hoogeveen is adviseur Psychogeriatric bij Florence en lid van de Kenniskring van het Lectoraat Psychogeriatric aan de Haagse Hogeschool.

We maken dan altijd een kleine sight seeing tour door Rijswijk, waarbij een van de verzorgenden de rol van reisleidster op zich neemt. Met de microfoon in de hand staat zij voorin de bus en benoemt ze waar we zoal langs rijden. Veel van onze bewoners komen uit Oud Rijswijk en je hoort dan ook een hoop reacties van herkenning als we bijvoorbeeld de Oude Kerk passeren of als we door een straat rijden waar iemand heeft gewoond. Zo tegen half acht arriveren we bij Witsenburch. Daar worden we enthousiast begroet, vaak helpen vaste klanten van het café onze bewoners uit hun jas. Als we aan de stamtafel zitten, drinken we eerst koffie met iets lekkers erbij. Dat doen we gezamenlijk. Daarna kan het gebeuren dat bewoners in gesprek raken met vaste bezoekers en met hen elders in het café of op het terras gaan zitten. Je moet weten dat sommige bewoners bekende figuren in Oud Rijswijk zijn. Zo hebben wij onder onze bewoners een oud-wijkagent, een winkelier, een kraamverzorgster en een schooljuffrouw. Die mensen dragen een hele geschiedenis met zich mee. Er worden drankjes besteld en tussendoor komen er wat lekkere hapjes. Daarna loopt het eigenlijk vanzelf. Er wordt veel gekletst en gelachen. De muziekkeuze van die avond is aangepast aan de smaak en de achtergrond van de bewoners. Veelal Nederlandstalige muziek waarop gedanst kan worden. Dan doen de bewoners dan ook, zo goed en zo kwaad als dat gaat. Dansen met elkaar, met hun familie, met de verzorgenden of met andere cafébezoekers. Wij als verzorgenden heb geweldige avond. De ambiance en de sfeer roepen positieve gevoelens bij hen op.

Glimp van vroeger

Hoe ervaren anderen de avond? Johan en Debbie zijn werknemers van Café Witsenburch. Johan: 'Je moet het hebben meegemaakt. Als op de woensdagavond even na tien "Busje komt zo" door de speakers schalt, weet je hoe laat het is: voor de Westhoffers zit het feest er dan weer op. Met z'n allen helpen we ze in de bus. Zwaaiend en zoenend verlaten zij hun stamkroeg. De lol die ze hebben gehad is nog op hun gezichten af te lezen. Ze hebben meegezongen met Nico Haak en Corrie Konings, op de muziek van Arie Ribbens en de Havenzangers om het biljart de Polonaise gedanst. Iedereen host dan mee, wie moeilijk ter been is wordt ondersteund. We zijn één met z'n allen. Ik vind het geweldig!'

Debbie: 'Sommige van deze mensen waren hier in hun goede tijd ook te gast. Ik vind het mooi dat ze die tijd kunnen herbeleven. Ik zie ook dat ze er heel erg van genieten.' Debbie laat zich ook even van haar zakelijke kant zien: 'Het kost ons absoluut geen klanten. Er zijn er zelfs die speciaal voor dit avondje Westhoff komen. Het

is heel bijzonder, zeker ook omdat het in geen enkel ander café gedaan wordt.'

Ook Lydia Baks, verzorgende, ervaart het cafébezoek als heel bijzonder. 'Je maakt de bewoners van een heel andere kant mee dan je gewend bent. De mensen zijn zo vrolijk en actief. Je ziet een glimp van hoe ze vroeger waren, denk ik wel eens. Als we om half elf weer thuis komen, roken we met elkaar een sigaretje en praten we nog even na. De bewoners slapen daarna als rozen. Geen slaappillen nodig hoor!' Ton Rekers, dochter van een van de bewoners: 'Mijn moeder woonde al een tijdje op Westhoff toen de borrelclub werd opgericht. Ze vindt die maandelijkse avondjes heerlijk – en ik ook!'

En wat vinden de Westhoffers er zelf van? Als je ze dat op de avond zelf vraagt, reageren ze enthousiast. Mevrouw Rekers: 'We maken lol onder mekaar!' En wijzend op haar dochter: 'Zij geeft om d'r moeder en ik geef om haar.' Mevrouw Den Doolaard, uitpuffend van het dansen op een rock & roll-nummer: 'Rock en rollen doe ik graag. Deed ik trouwens met Sjaak (haar overleden man) ook altijd. Gingen we dansen in de Boekhorststraat!' Eenmaal buiten de directe ervaring van die avond wordt het moeilijker er met de bewoners op terug te kijken. Dat is gezien de aard van hun aandoening ook niet verwonderlijk: nieuwe indrukken worden immers niet of nauwelijks meer ingeprent. Toch lijkt er soms iets te blijven hangen of herkennen bewoners de foto's die op de avonden zijn gemaakt. Samen met verzorgenden of familieleden worden de fotoboeken geregeld bekeken en van commentaar voorzien.

Ander geluid

Wat is nu het bijzondere en waardevolle aan dit begeleide cafébezoek? Monique Appelo heeft daar goed over nagedacht. 'In de eerste plaats gaat het ons erom onze bewoners een plezierige avond te bezorgen. Dat staat voorop en dat lukt ons. Maar er is meer. Demente mensen die in een instelling verblijven, leven in een afgeschermd en gehospitaliseerde wereld. Dat heeft nadelige effecten op hun gedrag en welbevinden. Het cafébezoek, in de dorpskern waar velen van hen lange tijd thuis waren, doorbreekt dat, al is het maar voor een moment. Familieleden van bewoners zijn dikwijls ontroerd als zij hun naaste, die in het verpleeghuis vaak verward en zoekende is, blij en gelukkig zien. Voor ons, verzorgenden, is het ook goed ons te realiseren dat het anders kan. Voordat je het weet ontwikkel je een blinde vlek. Dat realiseerde ik me pijnlijk op het moment van het eerste contact met Café Witsenburch, nadat ik bedeesd was gaan vragen of we er iets mochten komen drinken. Alsof we zo bijzonder zijn! Dat zijn we niet, wel speciaal! Ten slotte vind ik het signaal

dat we hiermee afgeven heel belangrijk. Onze activiteit – eigenlijk de gewoonste zaak van de wereld – heeft de aandacht getrokken: eerst van de lokale kranten, later van het lokale televisiestation TV West en ten slotte van het televisieprogramma *Man bijt hond*. En die berichtgeving was heel positief. Dat biedt tegenwicht aan de overwegend negatieve beeldvorming in de media over de verpleeghuiszorg voor mensen met dementie. Die beeldvorming vind ik eenzijdig en vaak ongenueanceerd. Het is belangrijk dat wij een ander geluid laten horen!’

Jan Bastiaanse Prijs 2004 Het initiatief van Monique Appelo en verpleeghuis Westhoff werd in 2004 bekroond met de Jan Bastiaanse Prijs. Deze prijs is

ingesteld door het Landelijk Expertise-centrum Verpleging & Verzorging en wordt jaarlijks uitgereikt voor een vernieuwend idee van verpleegkundigen of verzorgenden dat in de dagelijkse zorgpraktijk wordt uitgevoerd. Het juryrapport roemde de ‘originaliteit en eenvoud’ van het initiatief dat een tegenwicht biedt aan de negatieve beeldvorming van verpleeghuizen en verpleeghuisbewoners. ‘Met het cafébezoek wordt buiten de gebaande paden getreden. Vanuit de behoefte van de dementerende bewoner is met succes gezocht naar activiteiten die buiten het verpleeghuis heden en verleden verbinden.’